

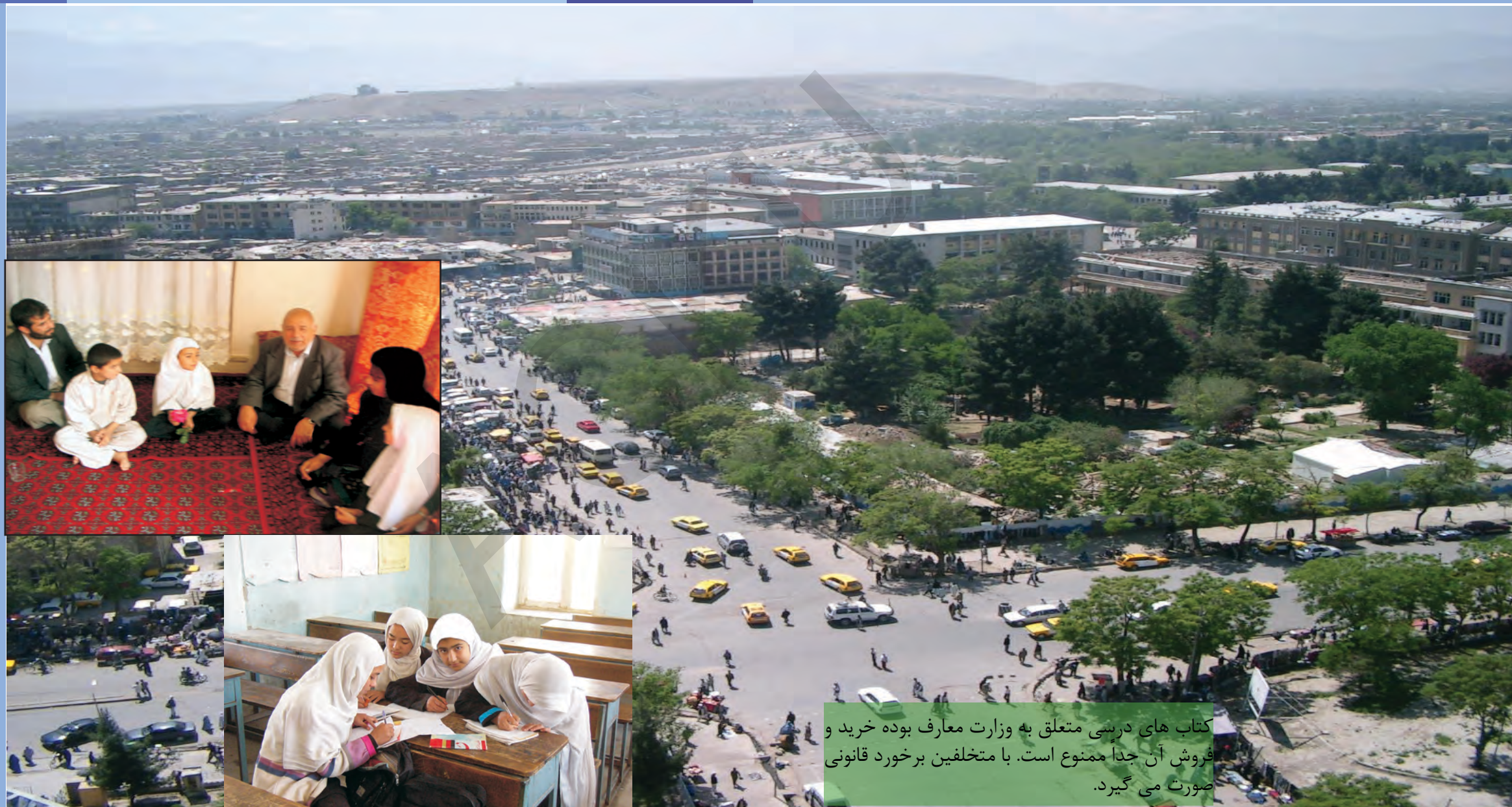

وزارت معارف

معینیت انکشاف نصاب تعلیمی
و تربیه معلم
ریاست عمومی انکشاف نصاب
تعلیمی و تألیف کتب درسی

تعلیمات مدنی

صنف ۷

کتاب های درسی متعلق به وزارت معارف بوده خرید و فروش آن جدا ممنوع است. با متخلفین برخورد قانونی صورت می گیرد.

۱۳۹۶ هـ. ش.

moe.curriculum@gmail.com

سرود ملی

دا وطن افغانستان دی
کور د سولې کور د تورې
دا وطن د ټولو کور دی
د پښتون او هزاره وو
ورسره عرب، گوجر دي
براهوي دي، قزلباش دي
دا هیواد به تل ځلېږي
په سینه کې د آسیا به
نوم د حق مودی رهبر

دا عزت د هر افغان دی
هر بچی یې قهرمان دی
د بلوڅو د ازبکو
د ترکمنو د تاجکو
پامیریان، نورستانیان
هم ایماق، هم پشه پان
لکه لمر پر شنه آسمان
لکه زړه وي جاویدان
وایو الله اکبر وایو الله اکبر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وزارت متعارف

معینیت انکشاف نصاب تعلیمی و تربیه معلم
ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی
و تألیف کتب درسی

تعلیمات مدنی صنف هفتم

۱۳۹۶
ه.ش

مؤلفان

- مؤلف محمد انور مشفق عضو علمی دیپارتمنت تعلیمات مدنی ریاست انکشاف نصاب تعلیمی و تألیف کتب درسی.
- پوهندوی عبدالحق استاد پوهنتون کابل.
- سرمؤلف میر عبداللہ فاضل عضو علمی دیپارتمنت تعلیمات مدنی ریاست انکشاف نصاب تعلیمی و تألیف کتب درسی.

ایدیت مسلکی

محمد عزیز بختیاری

ایدیت زبان

- دو کتور اکرام الدین حصاریان

کمیته دینی، سیاسی و فرهنگی

- مولوی عبدالصبور عربی
- دکتور محمد یوسف نیازی
- حبیب الله راحل مشاور وزارت معارف در ریاست انکشاف نصاب تعلیمی.

کمیته نظارت

- دکتور اسدالله محقق معین انکشاف نصاب تعلیمی و تربیه معلم.
- دکتور شیر علی ظریفی رئیس پروژه انکشاف نصاب تعلیمی.
- دکتور محمد یوسف نیازی سرپرست ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی و تألیف کتب درسی

طرح و دیزاین: رحمت الله غفاری

تنظیم امور چاپ: محمد کبیر حقل رئیس نشرات و اطلاعات وزارت معارف.

بسم الله الرحمن الرحيم

پیام وزیر معارف

سپاس بیکران آفریدگاری را که انسان را در احسن تقویم آفرید و او را قدرت بیان بخشید و به زیور علم و اندیشه آراست و درود بی پایان بر پیامبر مکرم اسلام حضرت محمد مصطفی - صلی الله علیه وسلم - که معلم بزرگ انسانیت است و پیام آور رحمت و هدایت و روشنایی.

تعلیم و تربیت نقطه آغاز هر تحول و سنگ بنای توسعه در هر جامعه است. هدف اصلی تعلیم و تربیت به فعلیت رساندن نیروهای بالقوه انسان و شگوفای کردن استعدادهای درونی وی است.

کتاب درسی یکی از ارکان مهم در فرایند تعلیم و تربیت محسوب می شود که همگام با تحولات و پیشرفت های علمی نوین و مطابق با نیازمندی های جامعه تهیه و تألیف می گردد و باید دارای ظرفیت و ظرفیتی باشد که بتواند آموزه های دینی و اخلاقی را توأم با فرآورده های علوم جدید با میتوذهای نوین به شاگردان منتقل کند.

کتابی که اکنون در اختیار شما قرار دارد، بر اساس همین ویژه گی ها تهیه و تألیف شده است. سعی وزارت معارف همواره براین بوده که نصاب تعلیمی و کتب درسی معارف کشور، متکی بر مبانی تعلیم و تربیت اسلامی و حفظ هویت ملی، مطابق با معیارهای علمی و روش های تربیتی نوین بوده، استعدادهای دانش آموزان را در همه زمینه های اخلاقی و علمی شگوفای گرداند و قدرت تفکر، ابتکار و حس جستجوگری را در آنها تقویت بخشد. ترویج فرهنگ گفتگو و رواداری، تقویت حس وطن دوستی، مهربانی، گذشت و همبسته گی از خواست های دیگر وزارت معارف است که باید در کتب درسی متبلور باشد.

کتاب های درسی بدون داشتن معلم خوب و مسلکی نمی تواند اهداف مورد نظر را بر آورده سازد. معلم یکی از ارکان مهم تعلیم و تربیت و مجری برنامه های آموزشی و تربیتی است. از معلمان و آموزگاران خوب، متعهد و دلسوز کشورم که ستیزه با سیاهی و نادانی را پیشه خود ساخته اند، صمیمانه آرزومندم که با تطبیق دقیق و مخلصانه نصاب تعلیمی، کودکان و جوانان میهن را بسوی فتح قله های رفیع دانش، اخلاق و معنویت رهنمون گردند.

کامیابی نظام آموزشی کشور بدون همکاری جدی مردم غیر ممکن است. ازین رو از همه اقشار و افراد ملت شریف افغانستان، بخصوص از خانواده ها و اولیای محترم شاگردان خواهمشندم که از هیچگونه همکاری در جهت تحقق اهداف معارف دریغ نوزند. همچنان از همه نویسندگان، دانشمندان، متخصصان تعلیم و تربیت و اولیای محترم شاگردان تقاضا می شود که با ارایه نظریات و پیشنهادات سالم و نقدهای سازنده خود وزارت معارف را در بهبود هر چه بیشتر کتاب های درسی همکاری نمایند.

لازم می دانم از تمام مؤلفان دانشمند و کارمندان اداری و فنی وزارت معارف که در تهیه، تألیف، طبع و توزیع این کتاب زحمت کشیده اند و از همه نهادهای ملی و بین المللی که در زمینه چاپ و توزیع کتب درسی همکاری نموده اند، قدردانی و تشکر نمایم.

در اخیر از خداوند منان استدعا دارم که به لطف بی پایان خود، ما را در تحقق آرمان های مقدس معارف یاری رساند. إنه سمیع قریب مجیب.

دکتور اسدالله حنیف بلخی

وزیر معارف

فصل اول: نیازهای ما

۳ ما چه نیازهایی داریم؟ (۱)

۵ ما چه نیازهایی داریم؟ (۲)

فصل دوم: خانواده

۱۱ چرا ما به خانواده نیاز داریم؟

۱۳ چگونه می‌توانیم خانواده موفق داشته باشیم؟ (۱)

۱۷ چگونه می‌توانیم خانواده موفق داشته باشیم؟ (۲)

فصل سوم: گروه‌های اجتماعی

۲۳ گروه چیست؟

۲۷ تأثیرات متقابل فرد و گروه

فصل چهارم: شیوه‌های زنده‌گی در افغانستان

۳۵ کوچی‌ها چگونه زنده‌گی می‌کنند؟

۳۹ مردم روستا چگونه زنده‌گی می‌کنند؟

۴۳ زنده‌گی شهری در افغانستان

فصل اول

نیازهای ما

در این فصل درس‌های زیر را می‌خوانید:

- ما چه نیازهایی داریم؟ (۱)
- ما چه نیازهایی داریم؟ (۲)

اهداف فصل

از شاگردان توقع می‌رود که بعد از خواندن این فصل به اهداف زیر دست یابند:

- نیازهای مادی مهم انسان را درک کنند؛
- منابع تأمین نیازهای مادی و ضرورت محافظت از آنها را بشناسند؛
- مهم‌ترین نیازهای غیرمادی را بشناسند؛
- ضرورت ارتباط با خداوند و مردم را درک کنند؛

ما چه نیازهایی داریم؟ (۱)

گفتگو کنید

در کشور ما کوه، جنگل، دریا و معادن بسیاری وجود دارد. به نظر شما این منابع طبیعی چه منافعی برای ما دارند و کدام نیازهای ما را برآورده می‌سازند؟

انسان موجود نیازمند است. نیازهای انسان بسیار متنوع و گوناگون می‌باشد. یک دسته از نیازهای ما مادی هستند و دسته دیگر غیر مادی. خداوند عز و جل برای رفع نیازهای مادی ما منابع خاصی را قرار داده است؛ مانند: کوه، دریا، جنگل، خورشید و معدن. بنابراین، ما به منابع موجود در محیط طبیعی خود نیازمندیم. با استفاده از سنگ کوه‌ها برای خود خانه می‌سازیم، با استخراج انواع فلزات از معادن برای خود لوازم و وسایل مورد نیاز را می‌سازیم، از گیاهان و جانوران غذا و پوشاک خود را تهیه می‌کنیم.

موادی که در طبیعت به آنها نیاز داریم، گاهی به فراوانی در اطراف ما وجود دارد؛ مانند: هوا و نور، و گاهی نسبتاً کمیاب است و برای تهیه آن باید کار و تلاش کرد؛ مانند: غذا، لباس و مسکن.

بررسی کنید

گفتیم که خداوند کریم در طبیعت منابع فراوانی برای رفع نیازهای ما قرار داده است. به نظر شما: آیا این منابع پایان ناپذیر است؟ در صورت از بین رفتن این منابع چه مشکلاتی برای ما به وجود می‌آید؟ جامعه برای حفظ این منابع چه کارهایی را باید انجام دهد؟ وظیفه شما برای حفظ طبیعت چیست؟

باید توجه داشت که این منابع پایان‌ناپذیر نیستند و باید از آنها به طور معقول استفاده کنیم. کمبود آب از جمله مشکلاتی است که امروزه مردم تمام جهان با آن روبرو هستند. از بین رفتن جنگل‌ها مشکل دیگری است که باعث جاری شدن سیل‌های متعدد و وارد شدن خسارات مختلفی به انسان و طبیعت می‌شود. همه ما وظیفه داریم که در جهت حفظ طبیعت تلاش کنیم، زیرا ما انسان‌ها در مقابل خداوند عز و جل و طبیعتی که در اختیار ما قرار داده، مسؤولیم. به همین دلیل ما باید تلاش کنیم که طبیعت را به عنوان امانت الهی حفظ کنیم و ضمن رفع نیازهای فعلی خود به فکر آینده‌گان خود نیز باشیم، زیرا آنها نیز به این طبیعت نیاز دارند.

مروری بر درس

- انسان موجود نیازمند است.
- بخشی از نیازهای مهم انسان نیازهای مادی اوست.
- بعضی از نیازهای مادی ما در طبیعت به وفور پیدا می‌شوند؛ مانند: هوا و نور.
- بعضی دیگر را باید با کار و تلاش از طبیعت استخراج کرد؛ مانند: غذا، پوشاک و مسکن.
- منابع طبیعی پایان‌پذیر است.
- ما باید با بهره‌برداری صحیح از طبیعت و منابع طبیعی در حفظ آن تلاش کنیم.

سؤال‌ها

- ۱- مهم‌ترین نیازهای مادی انسان کدام‌ها اند؟
- ۲- آیا طبیعت نیازهای مادی ما را تأمین می‌کند یا غیرمادی را؟ توضیح دهید.
- ۳- وظیفه ما در قبال طبیعت چیست؟

فعالیت

از یکی از اعضای خانواده یا فامیل خود سؤال کنید که برای تهیه نان به چه چیزهای نیاز داریم؟

ما چه نیازهایی داریم؟ (۲)

فکر کنید و پاسخ دهید

شما به عنوان یک نوجوان در آغاز راه زنده گی هستید و حتماً برای آینده خود فکر کرده‌اید. بنابراین:

- ۱- چه هدف‌هایی را برای آینده خود در نظر گرفته‌اید؟ نام ببرید.
- ۲- آیا همه اهداف شما برای رسیدن به نیازهای مادی است یا نیازهای دیگری هم دارید؟ اگر دارید نام ببرید.
- ۳- برای رسیدن به اهداف خود به چه چیزهایی نیاز دارید؟

ما علاوه بر نیازهای مادی، نیازهای غیر مادی نیز داریم. نیازهای غیرمادی نیز انواع گوناگونی دارد. برخی از مهم‌ترین آنها را در این درس می‌خوانیم.

الف: شناخت و آگاهی

یکی از تفاوت‌های اساسی انسان و حیوان این است که انسان موجود آگاه است. پس، ما به عنوان انسان نیاز به شناخت و آگاهی داریم اما شناخت از چه چیزی؟ مهم‌ترین چیزهایی که ما نیاز به شناخت آنها داریم به قرار زیر است:

۱- شناخت خود

ما باید خود را بشناسیم که کی هستیم؟ چه توانایی‌ها و چه ضعف‌هایی داریم؟ ما با شناخت نقاط قوت و ضعف خود می‌توانیم خود را ارزیابی کرده و اخلاق و رفتار خود را اصلاح کنیم.

۲- شناخت جهان هستی

ما نیاز به شناخت جهان و محیطی داریم که در آن زنده گی می‌کنیم، چون در پرتو این شناخت است که می‌توانیم شرایط زنده گی خود را آن گونه که می‌خواهیم، بسازیم و تغییر دهیم. این محیط شامل محیط طبیعی و محیط اجتماعی می‌گردد.

۳- شناخت خالق انسان و جهان

انسان به عنوان یک موجود آگاه و متفکر، به شناخت خود و محیط خویش اکتفا نمی‌کند، بلکه تلاش می‌کند که خالق و پروردگار خود را نیز بشناسد.

گفتگو کنید

سؤال‌های زیر را به دقت بخوانید و درباره آنها گفتگو کنید:

۱- آیا تا به حال تنها مانده‌اید؟

۲- در حالت تنهایی چه احساسی داشتید؟

۳- فکر می‌کنید که چه نیازهایی باعث به وجود آمدن این احساس در شما شده است؟

ب: ارتباط داشتن

نوع دیگری از نیازهای غیر مادی انسان، نیاز به ارتباط داشتن است. انسان نمی‌تواند به تنهایی و

بدون ارتباط با دیگران به حیات خود ادامه دهد. ارتباطی که انسان به آن نیاز دارد گاهی با خالق و پروردگار اوست و گاهی با انسان‌های دیگر.

۱- ارتباط با خداوند ﷻ

ما در تمام لحظات زنده گی مان نیاز داریم، تا با خداوند بزرگ (ع) ارتباط داشته باشیم. ارتباط ما با خداوند (ع) از طریق نماز، دعا و قرائت قرآن کریم برقرار می‌شود. راز و نیاز با خداوند (ع) ما را از احساس تنهایی، نگرانی و ناامیدی دور می‌کند و به ما آرامش می‌بخشد. در لحظاتی که گرفتار مشکلات می‌شویم و احساس می‌کنیم هیچ انسانی قادر نیست به ما کمک کند، در ک می‌کنیم که تنها خداوند (ع) است که ما را یاری می‌دهد و گرفتاری‌های ما را رفع می‌کند. کسانی که به خدا (ع) ایمان دارند هر کاری را با نام و یاد او شروع می‌کنند، اطمینان دارند که خداوند (ع) در تمام لحظات حافظ، نگهبان و یاری دهنده آن‌هاست.

۲- ارتباط با دیگر انسان‌ها

انسان‌ها موجودات اجتماعی‌اند و نیاز به برقراری ارتباط با همدیگر دارند. ما از سویی، برای رفع نیازهای مادی خود نیاز به هم‌فکری و همکاری دیگران داریم و از سوی دیگر، برای تأمین نیازهای عاطفی خود نیاز داریم که با دیگران ارتباط داشته باشیم، از خوشی‌ها و ناخوشی‌های همدیگر باخبر باشیم و نسبت به یکدیگر محبت ورزیم. انسان‌ها روابط زیادی با همدیگر دارند و هر کدام کاری را در جامعه انجام می‌دهند و به این ترتیب، به همدیگر کمک می‌رسانند تا بتوانند نیازهای‌شان را تأمین کنند. بنابراین، نتیجه می‌گیریم که ما نمی‌توانیم در انزوا و دور از سایر انسان‌ها زنده‌گی کنیم.

مروری بر درس

- ما علاوه بر نیازهای مادی، نیازهای دیگری هم داریم.
- یکی از نیازهای غیر مادی انسان نیاز به شناخت است: شناخت خود، شناخت محیط طبیعی و اجتماعی و شناخت خداوند ﷻ که خالق هستی است.
- نیاز به ارتباط داشتن نیز یکی دیگر از نیازهای غیرمادی بشر است. ما نیاز داریم که با مردم ارتباط داشته باشیم تا نیازهای مادی و عاطفی ما برطرف شود. همچنین، نیاز داریم که با خداوند ﷻ ارتباط داشته باشیم تا از او در همه کارها کمک و یاری بگیریم.

سؤال‌ها

- ۱- چند نمونه از نیازهای غیر مادی را نام ببرید؟
- ۲- چرا به ارتباط با دیگران نیاز داریم؟
- ۳- آیا انسان می‌تواند به تنهایی همه نیازهای خود را رفع کند؟ چگونه؟
- ۴- چرا انسان نیاز دارد که با خداوند ﷻ ارتباط داشته باشد؟

فعالیت

خداوند ﷻ در قرآن کریم می‌فرماید: **يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ** (فاطر، آیه ۱۵). با کمک معلم دینی یا ملامام مسجد فعالیت‌ها را انجام دهید.

- ۱- معنای آیه شریفه را بنویسید.
- ۲- این آیه چه ارتباطی با نیازهای مادی و غیر مادی انسان دارد؟
- ۳- نتیجه را در کتابچه خود یادداشت نموده و در صنف بیان کنید.

خلاصه فصل

- انسان موجود نیازمند است.
- ما نیازهای مادی و غیرمادی داریم.
- خداوند ﷻ طبیعت را منبع تأمین نیازهای مادی انسان قرار داده است.
- ما باید برای حفظ و نگهداری طبیعت تلاش کنیم.
- بخش دیگری از نیازهای ما غیرمادی اند.
- شناخت خود، شناخت جهان هستی و شناخت خداوند ﷻ، ارتباط با خداوند ﷻ و ارتباط با سایر انسان‌ها از مهم‌ترین نیازهای غیرمادی انسان به شمار می‌روند.

فصل دوم

خانواده

در این فصل درس‌های زیر را می‌خوانید:

- چرا ما به خانواده نیاز داریم؟
- چگونه می‌توانیم خانواده موفق داشته باشیم؟ (۱)
- چگونه می‌توانیم خانواده موفق داشته باشیم؟ (۲)

اهداف فصل

از شاگردان توقع می‌رود که بعد از خواندن این فصل به اهداف زیر دست یابند:

- اهمیت خانواده را در زنده‌گی درک کنند؛
- به کارهایی که خانواده برای ما انجام می‌دهند، توجه پیدا کنند؛
- با ویژه‌گی‌ها و خصوصیات خانواده موفق آشنا شوند؛
- بتوانند به موفقیت خانواده خود کمک کنند.

چرا ما به خانواده نیاز داریم؟

گفتگو کنید

در باره سؤال‌های زیر باهم گفتگو کنید:

۱- اگر خانواده وجود نمی‌داشت، ما چگونه زنده گی می‌کردیم؟

۲- در خانواده شما چه کسانی زنده گی می‌کنند؟

همانگونه که در درس‌های قبل خواندیم، انسان موجود نیازمند است. یکی از نیازهای مهم بشر این است که نمی‌تواند بدون دیگران زنده گی کند. انسان از هنگام تولد نیاز به خانواده دارد، زیرا نمی‌تواند بدون مراقبت‌های خانواده زنده بماند. وقتی که بزرگتر شد باز هم پدر و مادر، غذا، لباس، مسکن و امنیت او را تأمین می‌کنند تا به مکتب برود و درس بخواند. برادران و خواهران بزرگتر و سایر اعضای بزرگتر خانواده هر کدام او را در درس و کارهای شخصی کمک می‌کنند.

بررسی کنید

گفتیم که خانواده از لحظه تولد فرزندان، از آنها مراقبت می‌کند و برای اعضای خود غذا، لباس و مسکن تهیه می‌کند. به نظر شما:

۱- آیا این مراقبت‌ها فقط به دوران کودکی محدود می‌شود؟

۲- خانواده چه کارهای دیگری را برای اعضای خود انجام می‌دهد؟

انسان وقتی متولد می‌شود، سخن گفتن، راه رفتن، ادب و شیوه زنده‌گی کردن با مردم را نمی‌داند. به تدریج که بزرگتر می‌شود، از والدین و سایر اعضای خانواده خود سخن گفتن را که گام اول در زنده‌گی اجتماعی است، فرا می‌گیرد و به دنبال آن آداب رفتار با دیگران را می‌آموزد. بنابر این، خانواده انسان را برای زنده‌گی در جامعه تربیت کرده و آماده می‌سازد. خانواده اعضای خود را از لحاظ اقتصادی و عاطفی حمایت و پشتیبانی می‌کند. غذا، پوشاک، خرج تحصیل و سایر نیازهای مادی آنها را تأمین می‌کند. همچنین، با محبت و صمیمیت نیازهای عاطفی آنها را نیز برآورده می‌سازد. در مواقعی که اعضا با مشکلی روبرو شوند با راهنمایی و کمک، آنها را حمایت می‌کند. این حمایت‌های مالی و عاطفی هم فرزندان و هم زن و شوهر را شامل می‌شود، چون همه اعضای خانواده نیاز به حمایت‌های خانواده دارند. البته نباید فراموش کرد که همه بچه‌های هم‌سن ما با خانواده خود زنده‌گی نمی‌کنند. اتفاقات بسیاری ممکن است باعث جدایی برخی از اطفال از خانواده‌اش شود. در این صورت افراد بزرگسال دیگری از خویشاوندان یا اعضای دیگر جامعه جایگزین پدر و مادر می‌شوند و در نتیجه، فرد تنها نمی‌ماند و نیازهای مادی و عاطفی او توسط افراد دیگر، تأمین می‌شود.

مروری بر درس^۱

• انسان از هنگام تولد نیاز به خانواده دارد.

-•
-•
-•
-•
-•

سؤال‌ها

- ۱- انسان چه نیازهایی به خانواده دارد؟
- ۲- خانواده کدام نیازهای کودکان را تأمین می‌کند؟
- ۳- بزرگسالان چه نیازهایی به خانواده دارند؟
- ۴- خانواده چه چیزهایی را به کودکان می‌آموزد؟

فعالیت

در مورد وظایف خانواده در قبال فرزندان مطالبی را آموختید. به نظر شما فرزندان چه وظایفی در مقابل خانواده دارند؟ در این باره با چند نفر از هم سن و سال‌های خود صحبت کنید و نتیجه را در صنف گزارش دهید.

۱- شاگردان عزیز! بعد از این با راهنمایی معلم محترم درس را خلاصه کنید و در کتابچه خود بنویسید.

چگونه می‌توانیم خانواده موفق داشته باشیم؟ (۱)

گفتگو کنید

همانگونه که عنوان درس نشان می‌دهد، این درس در باره خانواده موفق است. به نظر شما یک خانواده موفق، باید چه خصوصیت‌هایی داشته باشد؟ برخی از خانواده‌ها در تربیت اولاد، اداره امور و سایر وظایفی که خانواده دارد، موفق‌تر از دیگر خانواده‌ها می‌باشند. برای آشنایی با خانواده موفق، در این درس و درس بعدی بعضی از خصوصیت‌های خانواده موفق را می‌خوانیم:

احساس مسئولیت

عمل کردن به وظیفه از ویژه‌گی‌های یک فرد مسئول است. وقتی وظیفه یا کاری بر عهده کسی گذاشته می‌شود، باید برای انجام دادن آن در خود احساس مسئولیت کند. این احساس باعث می‌شود تا فرد کارش را با دلسوزی و علاقه‌مندی انجام دهد.

حتماً بارها مشاهده کرده‌اید که پدر یا مادر شما حتی در وقت خسته‌گی، بیماری و یا مشکلات دیگر، برای رفع نیاز فرزندان خود تلاش کرده‌اند. شما به عنوان فرزند آنها، در این مواقع چه احساسی نسبت به آنها داشته‌اید؟ صمیمیت و مهربانی از ویژه‌گی‌های خانواده‌یی است که اعضای آن نسبت به همدیگر احساس مسؤولیت می‌کنند.

همکاری

می‌دانیم که در هر خانواده چند نفر زنده‌گی می‌کنند. آیا در خانواده شما یک نفر همه کارها را انجام می‌دهد، یا همه در انجام دادن آنها شرکت می‌کنند؟ اگر همه کارها برعهده یک نفر قرار بگیرد، چه مشکلاتی پیش می‌آید؟ اگر همه اعضای خانواده در کارها باهم همکاری کنید، کارها به سرعت انجام می‌شود و بر بعضی از اعضا فشار زیادی وارد نمی‌شود، در حالی که اگر همکاری وجود نداشته باشد، یک عده بیکار می‌مانند و یک عده دیگر باید کارهای زیادی را انجام دهند. بهترین کار این است که کارهای منزل میان اعضای خانواده تقسیم شود تا همه اعضای خانواده وظایف خود را بشناسند و با یکدیگر همکاری کنند.

مشورت

گفتگو کنید

یکی از راه‌های موفقیت انسان این است که در کارها با دیگران مشورت کند. اما آیا با هر فردی می‌توان مشورت کرد؟ کسی که با او مشورت می‌کنید، باید دارای چه خصوصیتی باشد؟

مشورت کردن استفاده از عقل و تجربهٔ دیگران است. گرچه کسان زیادی هستند که می‌توانند در زنده‌گی به ما مشورت دهند؛ ولی اعضای خانواده اولین کسانی هستند که انسان باید با آنها مشورت کند. هر گاه فرزندان بخواهند در بارهٔ مسایل درسی، بازی و یا هر کار دیگر تصمیمی بگیرند، باید با پدر و مادر خود مشورت نمایند و از راهنمایی‌های آنها استفاده کنند. همچنین، پدر و مادر وقتی می‌خواهند تصمیمی بگیرند، باید با اعضای خانواده مشورت کرده و نظر آنها را بشنوند.

نظم

گفتگو کنید

آیا تا کنون برای شما اتفاق افتاده است که به خاطر گم شدن کتاب، کتابچه یا جوارب‌های تان، به مکتب یا محل دیگری دیر رسیده باشید؟
برای آنکه چنین مشکلی پیش نیاید باید چه کار کرد؟

شاید مشاهده کرده باشید که برخی از خانه‌ها درهم ریخته و کثیف به نظر می‌رسند. اعضای این گونه خانواده‌ها در کارهای خود نظم و برنامه ندارند. نظم باعث می‌شود که کارها در موقع خود و به درستی انجام شود. وقتی که کارها درست انجام نشود میان اعضای خانواده مشکلاتی به وجود می‌آید که ممکن است موجب قهر، ناراحتی و یا عصبانیت و خشم آنها شود و روابط بین آنها آسیب ببیند. بنابر این، در یک خانواده همه اعضا باید منظم باشند و برای کارهای خود نظم و برنامه داشته باشند.
برای این کار لازم است که هر کس برای کارهای خود برنامه‌یی را تنظیم کند. این برنامه می‌تواند روزانه، هفته‌گی یا حتی ماهانه و بیشتر باشد.

مروری بر درس

-
-
-
-
-

سؤال‌ها

- ۱- اگر ما در خانواده مسئولیت‌پذیر نباشیم، با چه مشکلاتی مواجه می‌شویم؟
- ۲- همکاری چه اهمیتی در خانواده دارد؟ بیان کنید.
- ۳- مشورت چیست و نقش آن در بهتر شدن امور خانواده کدام است؟
- ۴- اگر در کارهای خانه نظم وجود نداشته باشد، چه مشکلی پیش می‌آید؟

فعالیت

خانواده خود را به دقت مشاهده کنید و ببینید که مسئولیت‌پذیری، همکاری، مشورت و نظم تا چه حد در خانواده شما وجود دارد؟ برای هر کدام اگر حد اکثر ۲۵ نمره در نظر بگیریم، شما چند نمره برای خانواده خود می‌دهید؟

چگونه می‌توانیم خانواده موفق داشته باشیم؟ (۲)

گفتگو کنید

در درس گذشته برخی از ویژگی‌های خانواده موفق را شناختید. چه ویژگی‌های دیگری را برای یک خانواده موفق می‌شناسید؟

احترام متقابل

شما در خانه چگونه رفتار می‌کنید؟ آیا به پدر، مادر و دیگر اعضای خانواده احترام می‌گذارید؟ از آنها انتظار دارید که با شما چگونه رفتاری داشته باشند؟ وقتی به کسی احترام می‌گذاریم باعث می‌شود که دیگران هم به ما احترام بگذارند. در خانواده پدر، مادر و فرزندان به همدیگر احترام می‌گذارند. در خانواده‌هایی که اعضای آن به همدیگر احترام می‌گذارند، همه اعضا احساس شخصیت و آرامش می‌کنند. اعضای چنین خانواده مؤدب و مهربان هستند و در جامعه هم با دیگران رفتار دوستانه دارند. وجود اینگونه افراد در جامعه نشان دهنده آن است که آنها خانواده خوب و موفق دارند.

تحمل نظریات دیگران

می‌دانیم که حتی در یک خانواده، سلیقه افراد باهم فرق می‌کند. به طور مثال: رنگ مورد علاقه شما با رنگی که خواهر یا برادر شما دوست دارد، فرق می‌کند. ممکن است در مسایل دیگر نیز نظرات و دیدگاه‌های افراد با هم فرق کند. در یک خانواده خوب هیچ یک از اعضای خانواده نظرات خود را بر دیگران تحمیل نمی‌کنند، به ویژه پدر و مادر که صلاحیت بیشتری در خانواده دارند، سعی می‌کنند نظرات فرزندان خود را بشنوند و اگر غلط باشد آنها را راهنمایی کنند. این امر زمینه‌ی می‌شود که اعضای این خانواده در اجتماع نیز به دیگران و نظرات آنان احترام بگذارند.

هرچه تعداد اینگونه انسان‌ها در جامعه بیشتر باشد، می‌توانیم جامعه امن‌تر و باثبات‌تر داشته باشیم.

گفتگو کنید

در باره سؤال‌های زیر باهم گفتگو کنید:

- ۱- نمونه‌هایی از فداکاری اعضای خانواده خود را ذکر کنید؟
- ۲- شما تاکنون چه فداکاری‌هایی در خانواده خود کرده‌اید؟

ایثار و فداکاری

فداکاری یکی از صفات پسندیده و خوب انسان‌ها است. انسان بیش از همه برای اعضای خانواده خود فداکاری می‌کند. در کارهای پدر و مادر خود دقت کنید، آنها همیشه برای فرزندان خود فداکاری می‌کنند. به طور مثال: مادری که شب‌ها تا صبح از کودک خود مواظبت می‌کند و به او شیر می‌دهد، یا پدری که با زحمت فراوان مخارج زنده‌گی خانواده خود را فراهم می‌کند، ایثار و فداکاری می‌کند. اصلاً زنده‌گی خانواده‌گی بر اساس فداکاری استوار است. اعضای خانواده رفتاری را که با یکدیگر دارند، متفاوت از رفتاری است که معمولاً با دیگران دارند.

فداکاری در جامعه نیز بسیار ارزشمند است و انسان باید برای هموطنان و هموعان خود نیز ایثار و فداکاری کند. مردم از انسان‌هایی که به گونه‌های مختلف برای دیگران ایثار و فداکاری کرده و یا می‌کنند، قدردانی می‌کنند. هرچه روحیه فداکاری در خانواده و جامعه زیادتر باشد، افراد آن خانواده و جامعه از رفاه و آسایش بیشتری برخوردار می‌شوند. بنابر این، از همین امروز تصمیم بگیریم که در همه کارها، چه در خانواده و چه در جامعه، از هر گونه ایثار و فداکاری برای دیگران دریغ نکنیم تا خانواده و جامعه خوب و مملو از روحیه فداکاری داشته باشیم.

مروری بر درس

.....

.....

.....

.....

.....

.....

سؤال‌ها

- ۱- احترام متقابل در خانواده چه اهمیتی دارد؟
- ۲- اگر در خانواده نظرات خود را بر دیگران تحمیل کنیم، چه اشکالی پیش می‌آید؟
- ۳- آیا در جامعه باید نظرات دیگران را تحمیل کنیم؟ چرا؟
- ۴- به نظر شما فداکاری چیست؟ مثالی بیاورید.
- ۵- چرا اعضای خانواده برای آسایش و راحتی یکدیگر فداکاری می‌کنند؟

فعالیت

در یک صفحه توضیح دهید که شما در خانه چگونه به افراد بزرگتر و کوچکتر از خود، احترام می‌گذارید.

خلاصه فصل

- انسان در خانواده متولد می‌شود و تا آخر زنده‌گی در آن باقی می‌ماند.
- انسان همیشه به خانواده و حمایت عاطفی و مالی اعضای خانواده نیازمند است.
- ما بسیاری از چیزها را در خانواده یاد می‌گیریم.
- کسانی که به هر دلیلی از والدین و خانواده خود محروم می‌شوند در خانواده دیگری زنده‌گی می‌کنند و از حمایت‌های آن برخوردار می‌شوند.
- خانواده‌یی در وظایف خود موفق است که از ویژه‌گی‌های زیر برخوردار باشد:
- اعضای آن نسبت به وظایف خود احساس مسؤولیت کنند، باهم همکاری داشته باشند، در کارها منظم باشند و باهم مشورت کنند. به یکدیگر احترام بگذارند و نظرات یکدیگر را بشنوند.

فصل سوم

گروه‌های اجتماعی

در این فصل درس‌های زیر را می‌خوانید:

- گروه چیست؟
- تأثیرات متقابل فرد و گروه.

اهداف فصل

از شاگردان توقع می‌رود که بعد از خواندن این فصل به

اهداف زیر دست یابند:

- درک کنند که انسان موجود اجتماعی است؛
- ضرورت عضو شدن در گروه‌ها را درک کنند؛
- انواع گروه‌ها را بشناسند؛
- فواید و مضرات عضویت در گروه‌ها را بشناسند؛
- بتوانند به عنوان اعضای فعال در گروه‌ها شرکت کنند.

گروه چیست؟

مقایسه و بررسی کنید

در فصل قبلی آموختید که خانواده نخستین گروه اجتماعی است که شما در آن عضو هستید. اما شما در گروه‌های دیگری نیز عضویت دارید و یا در آینده عضو می‌شوید. به طور مثال: در گروه دوستان، صنف، مکتب، گروه‌های ورزشی، هنری و شغلی. این گروه‌ها را باهم مقایسه کنید و در باره سؤال‌های زیر باهم در صنف گفتگو کنید:

- ۱- چه شباهت‌هایی بین شرایط عضویت در یک گروه با گروه دیگر وجود دارد؟
- ۲- از این بررسی چه نتیجه‌یی می‌گیرید؟

همانگونه که پیش از این خواندیم، انسان نمی‌تواند به تنهایی زنده گی کند. انسان‌ها همواره به یکدیگر نیاز دارند و بدین دلیل به یکدیگر پیوسته‌اند و گروه‌هایی را تشکیل می‌دهند. گروه‌ها با اهداف و وظایف خاصی در جامعه شکل می‌گیرند که هر فرد عضویت شماری از آنها را به منظور برآورده شدن نیازهای خود، می‌پذیرد. برای آنکه چند نفر یک گروه را شکل بدهند، لاقلاً سه شرط باید وجود داشته باشد:

۱- ویژه‌گی‌های مشترک

اعضای هر گروه باید ویژه‌گی‌های مشترکی داشته باشند. به طور مثال: برای اعضای گروه خانواده رابطه فامیلی داشتن، در گروه صنف هم‌صنفی بودن و در گروه ورزشی در ورزش خاصی علاقه و مهارت داشتن، شرط است.

۲- روابط متقابل

شرط مهم دیگر گروه این است که اعضای آن باهم روابط متقابل داشته باشند. به گونه مثال: در گروه خانواده، ما با پدر و مادر و خواهر و برادر خود رابطه داریم، به هم کمک کرده و همدیگر را راهنمایی می‌کنیم و نیازهای مختلف یکدیگر را تأمین می‌کنیم. در گروه صنف ما با سایر هم‌صنفی‌های خود رابطه داریم، در مورد درس‌های مان باهم صحبت می‌کنیم و به همدیگر کمک کرده و از همدیگر راهنمایی می‌خواهیم. در گروه ورزشی با سایر اعضای تیم ورزشی تمرین کرده و همکاری می‌کنیم.

۳- روابط پایدار

هرگاه چند نفر با ویژه‌گی‌های مشترک باهم جمع شدند و روابط متقابل با یکدیگر داشتند، گروه تشکیل نمی‌شود بلکه روابط آنها باید روابط پایدار و طولانی مدت داشته باشند. پس هرگاه تعدادی از افراد با ویژه‌گی‌های مشترک باهم جمع شوند و فعالیت‌های مشترکی را انجام دهند و روابط متقابل نسبتاً پایداری باهم داشته باشند، گروه شکل می‌گیرد.

مقایسه و طبقه بندی کنید

در فعالیت‌های قبلی که انجام دادید، چند گروه را با یکدیگر مقایسه کردید و شباهت‌های آنها را بیان کردید. حال تلاش کنید که این گروه‌ها را بر اساس تفاوت‌هایشان به دو یا چند دسته طبقه‌بندی کنید و سپس دلیل خود را برای طبقه‌بندی خود بیان کنید.

همانطوری که متوجه شدید، می‌توانید گروه‌ها را بر اساس تفاوت‌هایشان به شکل‌های مختلفی دسته‌بندی کنید. یکی از انواع طبقه‌بندی‌ها، تقسیم به گروه نخستین و گروه دومین است. در این تقسیم‌بندی چند معیار را باید در نظر بگیریم:

- ۱- در گروه‌های نخستین تعداد اعضا معمولاً کم است، در حالی که در گروه‌های دومین غالباً تعداد اعضای گروه زیاد اند.
- ۲- در گروه‌های نخستین افراد به خاطر خود اعضا در گروه عضو می‌شوند، در حالی که در گروه‌های دومین افراد برای تأمین نیازهای گوناگون عضو گروه می‌شوند.
- ۳- روابط اعضا در گروه‌های نخستین صمیمی و عاطفی است؛ ولی در گروه‌های دومین روابط رسمی و نسبتاً غیرصمیمی می‌باشد. با توجه به ویژه‌گی‌های یادشده، گروه‌هایی مانند:

خانواده و دوستان جزو گروه‌های نخستین و گروه‌هایی چون: گروه شغلی، گروه دومین هستند.

ویژه‌گی‌های این دو گروه در جدول زیر آمده است:

ویژه‌گی	گروه نخستین (گروه دوستان)	گروه دومین (گروه شغلی)
تعداد اعضا	تعداد اعضا کم است.	معمولاً تعداد اعضا زیاد است.
هدف	افراد به خاطر خود اعضای گروه در آن عضو شده‌اند	برای تأمین نیازها و ارائه خدمت، عضو شده‌اند.
نوع روابط	روابط وفادارانه، صمیمی و عاطفی است.	روابط نسبتاً رسمی و غیر صمیمی است.

مروری بر درس

.....

.....

.....

.....

.....

سؤال‌ها

- ۱- گروه چیست؟
- ۲- چرا ما گروه تشکیل می‌دهیم؟
- ۳- برای عضویت در یک گروه چه شرایطی لازم است؟
- ۴- گروه‌های نخستین و دومین را توضیح دهید.
- ۵- بر اساس کدام ویژه‌گی‌ها می‌توان گروه‌ها را بر اساس نخستین و دومین تقسیم کرد؟

فعالیت

یکی از گروه‌هایی را که عضو آن هستید بررسی کنید و ببینید که ویژه‌گی‌های گروه نخستین در باره آن صادق است یا ویژه‌گی‌های گروه دومین؟

تأثیرات متقابل فرد و گروه

هر یک از شما در گروه‌های خانواده، دوستان، عالمان، هم‌صنفان، مکتب، ورزشی و هنری عضویت دارید. آیا تا به حال دربارهٔ ارتباطی که بین شما و گروه‌هایی که در آن عضویت دارید، فکر کرده‌اید.

تأثیرات گروه بر فرد

فکر کنید و پاسخ دهید

دربارهٔ روابطی که با هر یک از گروه‌ها دارید، جدول را با عبارات دیگری تکمیل کنید.

نام گروه	تأثیر گروه بر فرد
خانواده	ما در خانواده روابط گرم و صمیمی با یک‌دیگر داریم.
دوستان	ما گاهی اوقات فراغت‌مان را با دوستان خود می‌گذرانیم.
صنف	بعضی از مشکلات درسی را با کمک هم صنفی‌هایمان حل می‌کنیم.
ورزشی	برای شادابی و سلامت به ورزش مورد علاقهٔ خود می‌پردازیم.
هنری	تلاش می‌کنیم در امور هنری مورد علاقهٔمان مهارت پیدا کنیم.
مذهبی	برای تلاوت صحیح قرآن کریم در جلسات آموزش قرآن شرکت می‌کنیم.

با انجام فعالیت بالا دریافتید که ما با هر یک از گروه‌ها روابط مختلفی داریم و آن‌ها نیز تأثیرات گوناگونی بر ما دارند. گاهی راه و رسم انجام کارها را به ما نشان می‌دهند؛ زمانی از ما حمایت می‌کنند؛ گاه باعث می‌شوند با افرادی احساس دوستی کنیم و با بعضی دیگر مخالفت ورزیم؛ گاهی موجب شناخت بیشتر ما از خالق و جهان هستی می‌شوند؛ گاهی اطلاعات جدیدتری را در اختیار ما می‌گذارند؛ گاهی از تجارب آن‌ها استفاده می‌کنیم؛ گاهی ما را در یافتن راه درست هدایت می‌کنند و گاهی در اداره جامعه تأثیر دارند. در حقیقت ما با این گروه‌ها زنده‌گی می‌کنیم و تأثیرات این گروه‌ها در زنده‌گی ما غیر قابل انکار است.

گروه و زنده‌گی گروهی با وجود همه تأثیرات مثبتی که برای فرد دارد، گاه ممکن است تأثیرات منفی نیز به دنبال داشته باشد و موجب وارد شدن آسیب‌های جدی در زنده‌گی فرد شود. به عنوان مثال، گاهی گروهی که در آن عضویت داریم، ما را به ارزش‌های غیر دینی فرا می‌خواند؛ گاه در مقابل انتقاد دیگران واکنش خشونت‌آمیز از خود نشان می‌دهد؛ گاه از ما انجام دادن کاری را انتظار دارد که درست نیست؛ گاه در گروه انتقاد و سؤال ما را نمی‌پذیرد و از ما انتظار دارد که بدون فکر و اندیشه از دستورات گروه پیروی کنیم.

متأسفانه در جامعه بعضی گروه‌ها وجود دارند که کارهای غلط می‌کنند. به عنوان مثال: برخی از جوانانی که خوب تربیت نشده‌اند، به جای آنکه به کارهای مفید و آبرومندانه مشغول شوند تا برای خانواده و جامعه خویش خدمت کنند، به اعتیاد و استفاده از انواع مواد مخدر روی می‌آورند. آنها گروه‌هایی را تشکیل داده و انواع انحرافات و جرایم را مرتکب می‌شوند.

همان طور که متوجه شدید، عضویت در گروه هم می‌تواند اثر مثبت برای ما داشته باشد و هم اثر منفی. به همین دلیل، انتخاب گروه برای نوجوان و جوان انتخاب بسیار مهمی است، زیرا اشتباه در این انتخاب می‌تواند به تغییر مسیر زنده گی و گاهی تباهی او بیانجامد. به نظر شما در این انتخاب می‌توانیم با چه کسانی مشورت کنیم؟

تأثیرات فرد بر گروه

فکر کنید و پاسخ دهید

درباره تأثیرات هر یک از گروه‌هایی که در آن عضو هستید، فکر کنید و جدول زیر را با نوشتن جملات دیگری در باره آنها، کامل کنید.

نام گروه	تأثیر فرد بر گروه
خانواده	در برخورد با مشکلات راه حلی جدید ارائه می‌کنم.
دوستان	با دوستانم با صداقت و راستی رفتار می‌کنم.
مکتب	کتابی به کتابخانه مکتب خود هدیه می‌کنم.
ورزشی	در جلسات تمرین گروهی به طور منظم شرکت می‌کنم.

با انجام فعالیت بالا دریافتید که با وجود آنکه گروه بر فرد تأثیر می‌گذارد، فرد نیز به نوبه خود می‌تواند بر گروه تأثیر بگذارد. به عنوان مثال، فرد گاهی موجب انسجام و وحدت بیشتر در گروه می‌شود؛ گاهی از آن به نوعی حمایت می‌کند به طوری که باعث ماندگاری و دوام بیشتر گروه می‌شود؛ گاه با ارائه طرحی موجب پیشرفت و ترقی آن می‌شود؛ زمانی موجب رسیدن بهتر گروه به هدف خود می‌شود. بنابراین، تأثیرات فرد بر گروه نیز مانند: تأثیرات گروه بر فرد غیر قابل انکار است.

با وجود همه تأثیرات مثبتی که فرد می‌تواند بر گروه داشته باشد، گاهی ممکن است که تأثیرات منفی نیز داشته باشد. به گونه مثال، فرد می‌تواند با اصرار بر رأی خود به انسجام گروهی ضربه وارد سازد یا با سستی در انجام وظایف خود، در کار گروه اختلال وارد کند. اگر شما عضوی گروهی باشید که در آن چنین فردی عضویت داشته باشد، چه عکس‌العملی نشان می‌دهید؟

مروری بر درس

-
-
-
-
-

سؤال‌ها

- ۱- چرا وقتی عضو یک گروه می‌شویم باید نظرات اعضای گروه را در نظر بگیریم؟
- ۲- اگر نظرات سایر اعضای گروه مخالف نظرات ما باشد، ما مجبوریم که نظرات آنها را بپذیریم یا راه دیگری هم وجود دارد؟
- ۳- آیا عضویت در هر گروهی مفید است؟ چرا؟
- ۴- چرا باید از عضویت در گروه‌هایی که کارهای نادرست انجام می‌دهند، پرهیز کنیم؟
- ۵- اگر یک فرد ناسالم رهبری گروه را در اختیار بگیرد، چه کار باید کرد؟

فعالیت

- گروه دوستان خود را در نظر بگیرید و بررسی کنید که:
- ۱- جایگاه شما در آن چگونه است؟
 - ۲- تصمیمات گروه بر اساس نظرات همه اعضا گرفته می‌شود یا یکی دو نفر بیشتر اعمال نفوذ می‌کنند؟
 - ۳- آیا شما این گروه را برای خود مفید می‌دانید؟ چرا؟

خلاصه فصل

- انسان موجود اجتماعی است.
- هر فردی برای برآورده شدن نیازهایش در گروه‌های مختلف عضو می‌شود.
- هرگاه تعدادی از افراد با ویژگی‌های مشترک باهم جمع شوند، فعالیت‌های مشترکی را انجام دهند و روابط متقابل نسبتاً پایداری باهم داشته باشند، گروه شکل می‌گیرد.
- اگر تعداد اعضای گروه کم و روابط میان آنها دوستانه و صمیمی باشد، گروه نخستین است.
- اگر تعداد اعضای گروه زیاد و روابط میان آنها نسبتاً رسمی باشد، گروه دومین به شمار می‌رود.

فصل چهارم

شیوه‌های زنده‌گی در افغانستان

در این فصل درس‌های زیر را می‌خوانید:

- کوچی‌ها چگونه زنده‌گی می‌کنند؟
- مردم روستا چگونه زنده‌گی می‌کنند؟
- زنده‌گی شهری در افغانستان چگونه است؟

اهداف فصل

از شاگردان توقع می‌رود که بعد از خواندن این فصل به اهداف زیر دست یابند:

- با کوچی‌ها و نحوهٔ زنده‌گی آنها آشنا شوند؛
- مشکلات زنده‌گی کوچی‌ها را درک کنند؛
- با زنده‌گی روستایی و نحوهٔ امرار معاش آنها آشنا شوند؛
- مزایا و مشکلات زنده‌گی روستایی را بشناسند؛
- با زنده‌گی شهری آشنا شوند؛
- مشکلات شهرهای کشور را بشناسند.

کوچی ها چگونه زنده گی می کنند؟

گفتگو کنید

سؤال‌های زیر را به دقت بخوانید و درباره آنها گفتگو کنید:

- ۱- تاکنون غزّدی کوچی را دیده‌اید؟
- ۲- چرا کوچی‌ها از جایی به جای دیگر کوچ می‌کنند؟
- ۳- کار و شغل کوچی‌ها چیست؟

عده‌یی از مردم ما در دامنه کوه‌ها و صحراها و در دامن طبیعت زنده گی می‌کنند. به آنها کوچی گفته می‌شود. کوچی‌ها در غزّدی زنده گی می‌کنند. غزّدی خیمه‌یی است که از موی بز بافته می‌شود. کوچی‌ها مالدار هستند و انواع حیوانات اهلی از قبیل: گوسفند، بز، شتر و خر را نگهداری می‌کنند. آنها برای نگهداری حیوانات خود به دنبال چراگاه از جایی به جای دیگر نقل مکان می‌نمایند. کوچی‌ها در فصل‌های مختلف سال از مناطق گرم به مناطق سرد و بالعکس حرکت می‌کنند.

در خانواده‌های کوچی، معمولاً افراد زیادی زنده گی می‌کنند. اعضای خانواده‌های کوچی به طور معمول عبارتند از: زن، شوهر، دختران، پسران، پدر کلان و مادر کلان، عروس‌ها، نواسه‌ها و احتمالاً عمه‌ها و کاکاها. همه اعضای خانواده بایکدیگر در کارها کمک و همکاری می‌کنند. کارهای داخل غزّدی مربوط به خانم‌ها می‌شود ولی کارهای بیرون از غزّدی بر عهده مردان

می‌باشد. کارهای داخل و بیرون غژدی میان اعضای خانواده تقسیم شده است و هر کس وظایف خود را انجام می‌دهد. به طور معمول، مواظبت از فرزندان، دوشیدن شیر حیوانات و تهیه محصولات لبنی، پخت و پز، شستن ظرف‌ها و لباس‌ها، جاروب کردن، نگهداری و پاک کردن داخل و اطراف غژدی و آوردن آب از جوی یا چشمه، وظیفه زنان است. البته، زنان و دختران در تهیه هیزم، بستن و بارکردن وسایل و برپا کردن غژدی‌ها نیز کمک می‌کنند. مردان کوچی کارهای زیر را انجام می‌دهند: چرانیدن و خرید و فروش حیوانات، دفاع از غژدی‌ها در برابر دزدان، تهیه هیزم و فروش محصولات لبنی و پشم حیوانات. کوچی‌ها غژدی‌های خود را در نزدیکی یکدیگر و در جایی که به آب دسترسی داشته باشد، برپا می‌کنند. آنها برای مدت نسبتاً کوتاهی در یک محل سکونت می‌کنند و بعد از آنکه علوفه یا سبزه چراگاه به اتمام رسید. دوباره کوچ می‌کنند و در جای دیگری غژدی‌ها را برپا می‌کنند. آنها معمولاً دورتر از آبادی‌ها و مزارع روستاییان غژدی می‌زنند تا حیوانات‌شان به مزارع دهقانان صدمه وارد نکند.

بررسی کنید

سؤال‌های زیر را بخوانید و درباره آنها بایکدیگر بحث و گفتگو کنید:

- ۱- کوچی‌ها چه مشکلات خاصی دارند؟
- ۲- برای هر مشکل چه راه‌حلی پیشنهاد می‌کنید؟

مشکلات کوچی‌ها

کوچی‌ها در دامن طبیعت زنده گی می‌کنند و همیشه از هوای آزاد و مناظر زیبای طبیعت استفاده می‌کنند. با وجود این، آنها با مشکلات زیادی در زنده گی خود مواجه‌اند که برخی از مهمترین آنها را در اینجا می‌خوانیم:

آموزش

به دلیل آنکه کوچی‌ها همواره در حال کوچ و جابجایی هستند، اکثر آنها مکتب ندارند و فرزندان‌شان از نعمت سواد و تحصیل محروم می‌مانند.

صحت و درمان

کوچی‌ها از کمبود امکانات صحتی و درمانی رنج می‌برند. آنها از کلینیک سیار که در مسیر راه همراه آنها حرکت کند، برخوردار نیستند. به دلیل آنکه آنها معمولاً دورتر از شهر و روستا نیز خیمه می‌زنند، به امکانات صحتی شهر و روستا نیز به سختی می‌توانند دسترسی پیدا کنند.

خشکسالی و کمبود علف

کوچی‌ها به دنبال علف و چراگاه از جایی به جای دیگر کوچ می‌کنند و از این طریق حیوانات خود را پرورش داده و زنده‌گی خود را اداره می‌کنند. در سال‌هایی که بارنده‌گی زیاد و علف فراوان باشد، کار و زنده‌گی آنها پررونق‌تر است؛ ولی در سال‌هایی که بارنده‌گی اندک باشد آنها برای سیر کردن حیوانات خود با مشکل جدی مواجه می‌شوند. در خشکسالی‌ها

ممکن است حیوانات آنها از گرسنه گی تلف شوند که در آن صورت خسارت های غیر قابل جبرانی به کوچی ها وارد می شود.

مروری بر درس

.....

.....

.....

.....

.....

.....

سؤال ها

- ۱- چرا کوچی ها در دشت ها زنده گی می کنند؟
- ۲- تقسیم کار در میان اعضای خانواده کوچی چگونه است؟
- ۳- کوچی ها غزدی های خود را در کجا و چگونه برپا می کنند؟
- ۴- مشکل آموزشی کوچی ها را بیان کنید.
- ۵- مشکل صحتی کوچی ها را توضیح دهید.
- ۶- مشکلات کوچی ها را در خشکسالی ها بیان کنید.

فعالیت

از اعضای بزرگتر خانواده کمک بگیرید و مزایا و مشکلات زنده گی کوچی را در یک صفحه بنویسید.

مردم روستا چگونه زنده گی می کنند؟

مقایسه کنید

در درس قبل خواندیم که کوچی‌ها چگونه زنده گی می کنند. اکنون به تصویر روستا دقت کنید و به سؤال‌های زیر پاسخ دهید:

- ۱- تفاوت‌ها و شباهت‌های خانه‌های روستایی را با غزدهای کوچی بیان کنید.
- ۲- روستاییان به چه کارهایی اشتغال دارند و از این جهت چه تفاوت‌ها و شباهت‌هایی با کوچی‌ها دارند؟

خانه‌های روستایی

تعداد زیادی از مردم کشور ما در روستاها زنده گی می کنند. روستا یا ده از شهر کوچکتر بوده و تعداد جمعیت آن نیز کمتر می باشد. در اکثر روستاها، خانه‌ها نزدیک به یکدیگر ساخته می شوند، اما در بعضی از روستاها که در دره‌ها واقع شده، خانه‌ها کمی دورتر از یکدیگر قرار دارند. مردم روستا در خانه‌های ساده زنده گی می کنند که اغلب آنها از سنگ و گل ساخته می شود.

در اطراف ده، باغ‌ها و کشتزارها قرار دارند که مردم ده در آن سبزی، گندم، حبوبات و درخت می کارند. مردم ده از محصولات زراعتی، باغداری و مالداري، برای برآوردن احتیاجات غذایی، پوشاکی و سوختی شان استفاده می کنند و با چوب درختان خانه‌های خود را پوشانیده و آن را گرم می کنند.

خانواده

خانواده در روستا اهمیت زیادی دارد. خانواده جای صمیمیت و مهربانی است که در آن زن، شوهر، دختران، پسران، پدرکلان، مادرکلان و احتمالاً دیگر خویشاوندان باهم زنده گی می کنند. به طور معمول تعداد اعضای خانواده در روستا زیاد اند. اعضای خانواده در تصمیم گیری ها باهم مشورت می کنند و در کارهای داخل و بیرون خانه با هم همکاری می نمایند.

روابط مردم در روستا

مردم روستا باهم روابط بسیار گرم و عاطفی دارند. همه افراد یکدیگر را می شناسند و از افراد خانواده و وضعیت زنده گی یکدیگر باخبر هستند. مردم روستا مهمان را دوست خداوند^۱ می دانند و به همین دلیل، آنها بسیار مهمان نواز بوده و از مهمان به خوبی پذیرایی می کنند. آنها در خوشی ها و ناخوشی های یکدیگر شریک اند. اهالی روستا در عروسی های یکدیگر شرکت می کنند و برای عروس و داماد تحفه می دهند. در جشن ها و روزهای عید، به دیدن همدیگر می روند و به بزرگان خانواده و فامیل احترام می گذارند. آنها کودکان و خُردسالان را نوازش می دهند. در غم و گرفتاری های یکدیگر نیز شریک اند و تا جایی که ممکن باشد، به کسانی که مشکلات دارند کمک می کنند.

بررسی کنید

- ۱- مردم در روستا به چه کارهایی اشتغال دارند؟
- ۲- زنده گی روستایی نسبت به زنده گی کوچی و شهری چه مزایایی دارد؟
- ۳- مردم روستا چه مشکلاتی دارند؟

کار و شغل

روستاییان به طور عمده به کارهای زراعت، باغداری و مالرداری می پردازند. آنها با کشت گندم، جو، جواری، باقلی و مانند اینها نیازهای غذایی خود را برآورده می سازند و با درخت کاری و باغداری و فروش محصولات آنها در بازار، نیازهای مالی دیگرشان را تأمین می کنند. آنها با پرورش انواع حیوانات از شیر و پشم آنها استفاده می کنند. روستاییان تولیدات اضافی خود را به شهرها برده و می فروشند.

در دهات ما مردم علاوه بر کارهای زراعت و مالرداری به کارهای دیگری نیز می پردازند. برخی از مهم ترین تولیدات روستاها عبارتند از: قالین، گلیم، جوال، لحاف، جوراب، دستکش، جاکت، کلاه، کفش، چپلی، مشک، هاون و انواع ظروف چوبی و آلومینیومی. دخترها و پسرهای ده به طور معمول همان شغل مادر و پدر خود را دنبال می کنند و آن را از کودکی زیر نظر آنان یاد می گیرند.

کارهای جمعی و خشر

در روستا برخی از کارها به صورت دسته جمعی انجام می شود. مردم در ساختن بند آب، پل، راه، پاک کاری جوی ها و کاریزها، درو کردن محصولات زراعتی، جاروب کردن برف راه ها در زمستان به طور جمعی کار می کنند. این کارها برای مردم روستا یک نوع تفریح هم به شمار می رود، زیرا آنان در هنگام کار آواز می خوانند و شادی می کنند.

اوقات فراغت

مردم روستا اوقات فراغت و بیکاری خود را در کنار یکدیگر می گذرانند. آنها هر وقت فرصت به دست بیاورند نزد یکدیگر رفته و باهم صحبت و درد دل می کنند. آنها مشکلات خود را با هم در میان می گذارند و از خاطرات تلخ و شیرین همدیگر آگاه می شوند. جوانان و نوجوانان بسیاری چیزها را در اوقات فراغت از بزرگترها یاد می گیرند.

مشکلات روستا

با وجود آنکه زنده گی روستایی مزایای زیادی دارد که در زنده گی کوچی و شهری وجود ندارد، ولی مشکلاتی نیز در روستا وجود دارد که برخی از آنها را در ادامه درس می خوانیم:

صحت: بسیاری از دهات ما که با شهر فاصله زیادی دارند، دچار کمبود امکانات صحتی و درمانی هستند. بعضی اوقات، آنها به خاطر یک بیماری خیلی ساده با مشکلات بسیار بزرگی مواجه می شوند. خوشبختانه در اثر تلاش های وزارت صحت، این مشکل در سال های اخیر اندکی کاهش یافته است.

مکتب و آموزش: با وجود آنکه وزارت معارف حتا در دورترین دهات کشور مکتب تأسیس کرده و خدمات آموزشی را ارائه می کند؛ ولی متأسفانه در برخی از دهات ما هنوز مکتب وجود ندارد و یا اگر مکتب هم است، معلم و کتاب کافی وجود ندارد.

کمبود زمین، آب و وسایل زراعتی

همانگونه که پیش از این گفته شد، روستاییان بیشتر به کارهای زراعتی اشتغال دارند؛ اما متأسفانه بسیاری از دهقانان ما یا زمین اندکی در اختیار دارند، یا آب کافی ندارند و اگر زمین و آب دارند وسایل پیشرفته زراعتی در اختیار ندارند. به همین خاطر، آنها نسبت به زحمتی که می‌کشند، محصول بسیار کمی می‌گیرند.

حوادث و آفت‌های طبیعی

دهقانان ما در مقابل حوادث و آفت‌های طبیعی بسیار ناتوان اند و متأسفانه هیچ مرجعی وجود ندارد که آنها را در مقابل اینگونه خسارات بیمه کند.

ماین‌ها

در سال‌های گذشته در کشور ما جنگ و درگیری وجود داشت. ماین‌هایی که از دوران جنگ باقی مانده تاکنون جان مردم را تهدید می‌کند. مؤسسات ماین پاکی با تلاش و فداکاری، بسیاری از مناطق، به ویژه مناطق شهری را از ماین‌ها پاک کرده‌اند ولی در برخی از مناطق روستایی و اطراف راه‌ها هنوز ماین باقی مانده که برای مردم محل و مسافران خطرناک است. جاهایی که با علامت سرخ نشانی شده خطر ناک می‌باشد و مردم باید از آنها دوری کنند.

مروری بر درس

-
-
-
-
-
-

سؤال‌ها

- ۱- منبع درآمد مردم روستا چیست؟
- ۲- اگر کسی از اهالی روستا خسارت ببیند، دیگران با او چه برخوردی می‌کنند؟
- ۳- محصولات روستا در کجا به مصرف می‌رسد؟
- ۴- چند مورد از کارهایی را که در روستا به طور جمعی انجام می‌شود؟ نام ببرید.
- ۵- مشکلات مردم روستا را توضیح دهید.

فعالیت

یکی از مشکلات روستاییان را در نظر گرفته و برای آن در یک صفحه راه‌حل پیشنهاد کنید.

زنده گی شهری در افغانستان

مقایسه کنید

در درس قبل زنده گی روستایی را خواندید. اکنون به تصویر شهر دقت کنید و به سؤال‌ها پاسخ دهید:

- ۱- چه تفاوت‌ها و شباهت‌هایی بین شهر و روستا می‌بینید؟
 - ۲- شما ترجیح می‌دهید که در کدام یکی زنده گی کنید؟ چرا؟
- در درس‌های گذشته با شیوه زنده گی کوچی و روستایی در افغانستان آشنا شدیم. شیوه دیگر زنده گی شهرنشینی است. شهر جایی است که جمعیت زیادی در نزدیکی یکدیگر سکونت می‌گزینند و عمدتاً به کارهای اداری، تجاری و صنعتی اشتغال می‌ورزند. در شهرها خانه‌ها نزدیک به هم و بر اساس نقشه شهری ساخته می‌شود. در ساخت خانه‌های شهری از موادی مانند: خشت پخته، آهن، سمنت، قیر و غیره استفاده می‌شود. بنابراین، در شهرها اکثر خانه‌ها پخته کاری است. در شهرهای ما ممکن است خانه‌هایی باشد که از خشت خام درست شده باشد، ولی این خانه‌ها بدون توجه به اصول شهرسازی ساخته شده است.

خانواده

تعداد افراد در خانواده‌های شهری به طور معمول کمتر از خانواده‌های روستایی و کوچی است، زیرا در خانواده‌های شهری بسیاری از فرزندان جوان وقتی ازدواج می‌کنند، از پدر و مادر خود جدا شده و خانواده مستقلی را تشکیل می‌دهند. از طرف دیگر، خانواده‌های شهری نسبت به خانواده‌های روستایی فرزندان کمتری دارند. در خانواده‌های شهری به طور معمول

هم زن و هم شوهر در بیرون از خانه کار می‌کنند و آنها در کارهای داخل منزل به همدیگر کمک می‌نمایند. پدر و مادر تلاش می‌کنند تا وسایل زنده‌گی بهتر و آموزش مناسب‌تر را برای فرزندان خود فراهم کنند. فرزندان خانواده نیز به پدر و مادر خود احترام گذاشته و سعی می‌کنند تا از وسایلی که والدین‌شان فراهم کرده‌اند به خوبی استفاده کرده و از زحمات‌های آنها در عمل تشکر کنند.

شغل و کار

همانگونه که متوجه شده‌اید شغل و کار مردم کوچی، روستایی و شهری تاحد زیادی باهم فرق دارد. چنانکه پیش از این گفتیم، شهرنشینان بیشتر به کارهای اداری، تجاری و صنعتی اشتغال دارند؛ چون مراکز اداری دولتی و غیردولتی، مراکز تجاری و کارخانه‌های صنعتی عموماً در شهر و حومه‌های آن قرار دارند و ساکنان شهر با کار در این مراکز زنده‌گی خود را می‌گذرانند. کار در ادارات و کارخانه‌ها در اوقات معینی انجام می‌شود و کارگران و کارمندان باید سر ساعت معین بیایند و در ساعت معین بروند. مردم در ایام جمعه و تعطیلات رسمی کار نمی‌کنند.

روابط اجتماعی

با وجود آنکه در شهر هر کس با افراد زیادی سروکار دارد؛ ولی با اکثر آنها رابطه گرم و صمیمی ندارد؛ بلکه تنها با عده اندکی که از اعضای خانواده یا دوستان نزدیکش هستند رابطه عاطفی و صمیمی برقرار می‌کند.

مردم در محل کار، در محله و کوچه و سایر جاها با یکدیگر ارتباط برقرار می‌کنند؛ ولی این روابط معمولاً منجر به روابط پایدار بین آنها نمی‌شود؛ چون که آنها برای رفع نیازهای گوناگون اقتصادی، سیاسی یا اداری باهم ارتباط برقرار می‌کنند و بعد از رفع نیاز معمولاً رابطه خود را قطع می‌کنند.

گفتگو کنید

سؤال‌های زیر را به دقت بخوانید و در باره آنها بحث و گفتگو کنید:

- ۱- به نظر شما زنده‌گی در شهر چه مشکلاتی دارد؟
- ۲- شما چه راه حل‌هایی را برای آنها پیشنهاد می‌کنید؟

مشکلات شهرهای ما

شهرهای جهان دارای امکاناتی هستند که شهر را از دهات متفاوت می‌سازد. گرچه همه شهرها مشکلات خاص خود را دارند، ولی شهرهای ما به خاطر جنگ‌های سال‌های گذشته با مشکلات خاص خود مواجه هستند که برخی از مهم‌ترین آنها عبارتند از:

۱- کمبود برق

برق ضروری‌ترین نیاز زنده‌گی در دنیای جدید است؛ زیرا بسیاری از وسایل زنده‌گی جدید توسط برق کار می‌کند. متأسفانه کمبود یا فقدان برق اکنون یکی از مشکلات اساسی شهرهای ما به شمار می‌رود.

۲- کمبود آب صحتی

شهرهای امروزی از سیستم پیشرفته‌یی برای تهیه و توزیع آب برخوردارند، اما متأسفانه شهرهای ما فاقد سیستم آبرسانی فعال است. اکثر مردم شهرهای افغانستان از چاه‌های کم‌عمق که در داخل خانه‌های خود حفر می‌کنند، استفاده می‌نمایند، در حالی که آب این چاه‌ها غیرصحتی بوده و برای صحت مردم ضرر دارد.

۳- دفع زباله

همانگونه که می‌دانیم در شهر جمعیت زیادی زنده‌گی می‌کنند. دور کردن زباله‌ها و کثافات این جمعیت نیاز به کارگران، وسایل و مدیریت خوب دارد. در غیر این صورت، زباله‌ها شهر را به جایی متعفن و کثیف تبدیل می‌کند. متأسفانه شاروالی‌های ما از امکانات و مدیریت لازم برخوردار نیستند و به همین دلیل شهرهای ما بسیار کثیف‌اند.

۴- هوای آلوده

هوای شهرها به خاطر وسایل نقلیه زیاد و کارخانه‌هایی که در داخل یا حومه شهرها وجود دارد، آلوده‌گی زیادی دارد؛ ولی شهرهای ما به خاطر خاکی بودن اکثر کوچه‌ها و سرک‌های شهر آلوده‌گی خاکی نیز دارد.

۵- جمعیت زیاد

در شهرها جمعیت زیادی زنده‌گی می‌کنند. جمعیت زیاد باعث ازدحام در سطح شهر و سرک‌ها می‌شوند. همچنین، وقتی جمعیت شهر خیلی زیاد شود، باعث کمبود و گرانی مسکن نیز می‌گردد. بسیاری از شهرهای ما متأسفانه با ازدحام جمعیت و کمبود مسکن مواجه است.

مروری بر درس

-
-
-

سؤال‌ها

- ۱- شهر چگونه جایی است؟
- ۲- خانواده‌های شهری با خانواده‌های روستایی چه تفاوت‌هایی دارند؟
- ۳- درآمد شهرنشینان از چه راه‌هایی تأمین می‌شود؟
- ۴- روابط اجتماعی در شهر چگونه است؟
- ۵- سه مورد از مشکلات شهرهای افغانستان را بیان کنید.

فعالیت

با بزرگترهای خانواده مشورت کنید و در یک صفحه بنویسید که زنده‌گی شهری چه مزایا و نواقصی دارد.

خلاصه فصل

- کوچی‌ها در دامنه کوه‌ها و صحراها در غزدی زنده‌گی می‌کنند.
- آنها معمولاً مالدار اند و در فصل‌های مختلف به دنبال چراگاه از جایی به جای دیگر کوچ می‌کنند.
- کوچی‌ها در زمینه‌های آموزش و صحت مشکلات جدی دارند.
- بخش عمده جمعیت کشور ما را روستاییان تشکیل می‌دهند.
- شغل اصلی روستاییان زراعت است، ولی به مالداري و هنرهای دستی نیز می‌پردازند.
- مردم روستا باهم روابط گرم و صمیمی دارند و در کارها به یکدیگر کمک می‌کنند.
- روستاییان نیز مشکلات خاص خود را دارند که آموزش، کمبود زمین، خشکسالی و حوادث طبیعی از مهم‌ترین آنها است.
- عده‌یی از مردم ما در شهرها زنده‌گی می‌کنند.
- خانواده‌های شهری نسبتاً کوچک‌تر اند.
- شهرنشینان معمولاً به کارهای اداری، صنعتی و تجارت اشتغال دارند.
- مردمی که در شهرها زنده‌گی می‌کنند روابط رسمی‌تری با یکدیگر دارند.
- شهرهای ما با مشکلاتی مواجه است که مهم‌ترین آنها عبارتند از: کمبود برق، کمبود مسکن، کمبود آب صحی، دفع زباله‌ها، آلوده‌گی هوا و جمعیت زیاد.